

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

19. september 2013*

Õigusalane koostöö tsiviilasjades — Määrus (EÜ) nr 1346/2000 — Maksejõuetusmenetlused — Artikli 24 lõige 1 — Kohustuse täitmine „võlgniku ees, kelle suhtes on algatatud maksejõuetusmenetlus” — Sellise võlgniku võlausaldajale tehtud makse

Kohtuasjas C-251/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal de Commerce de Bruxelles'i (Belgia) 14. mai 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 22. mail 2012, menetluses

Christian van Buggenhout ja Ilse van de Mierop, Grontimmo SA pankrotihaldurid

versus

Banque Internationale à Luxembourg SA,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president M. Ilešič (ettekandja), kohtunikud E. Jarašiūnas, A. Ó Caoimh, C. Toader ja C. G. Fernlund,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 14. märtsi 2013. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Grontimmo SA pankrotihaldurid C. van Buggenhout ja I. van de Mierop ise ning nende esindaja advokaat C. Dumont de Chassart,
- Banque Internationale à Luxembourg SA, esindaja: advokaat V. Horsmans,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Grégoire, M. Jacobs, L. van den Broeck ja J.-C. Halleux,
- Saksamaa valitsus, esindajad: J. Kemper ja T. Henze,
- Prantsusmaa valitsus, esindajad: G. de Bergues ja B. Beaupère-Manokha,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja S. Duarte Afonso,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

— Euroopa Komisjon, esindaja: M. Wilderspin,

olles 8. mai 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta (EÜT L 160, lk 1; ELT eriväljaanne 19/01, lk 191) artikli 24 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Eelotsusetaotlus esitati Grontimmo SA (edaspidi „Grontimmo”) pankrotihaldurite C. van Buggenhouti ja I. van de Mieropi ning Banque Internationale à Luxembourg SA (edaspidi „BIL”) vahelises kohtuvaidluses, mis puudutab viimase vastu esitatud hagi, milles nõutakse, et BIL tagastaks nimetatud pankrotihaldurite hallatava pankrotivara hulka väljamakse, mille BIL oli teinud ühe Grontimmo võlausaldaja kasuks.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Määruse nr 1346/2000 põhjendused 4, 23 ja 30 on sõnastatud järgmiselt:

„(4) Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja vältida selliste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima varasid või kohtumenetlusi ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks (*forum shopping* — meelepärase kohtualluvuse valimine).

[...]

(23) Käesolevas määruses tuleks selle reguleerimisalasse kuuluvates küsimustes sätestada ühtsed kollisiooninormid, mis käesoleva määruse reguleerimisalal asendavad eri riikides kehtivaid rahvusvahelise eraõiguse sätteid. Kui ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse selle liikmesriigi seadusi, kus menetlus on algatatud (*lex concursus*). [...]

[...]

(30) Võib juhtuda, et mõned asjaomased isikud ei ole menetluse algatamisest teadlikud ja tegutsevad heauskselt viisil, mis on uue olukorraga vastuolus. Selliste isikute kaitseks, kes teevad võlgnikule väljamakseid, teadmata, et mõnes teises riigis on algatatud menetlus ja et väljamakse tuleks tegelikult teha teises riigis algatatud menetluse likvideerijale, tuleks ette näha, et sellise väljamakse järel nende võlg kustutatakse.”

- 4 Määruse nr 1346/2000 artikli 1 lõige 1 sätestab:

„Käesolevat määrust kohaldatakse võlgniku kõiki võlakohustusi hõlmavate maksejõuetusmenetluste suhtes, mille käigus võlgnik kaotab täielikult või osaliselt oma vara käsutamise õiguse ja määratakse likvideerija.”

5 Vastavalt määruse artikli 4 lõikele 1:

„Kui käesolevas määruses ei ole sätestatud teisiti, kohaldatakse maksejõuetusmenetluse ja selle mõjude suhtes selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus on algatatud [...].”

6 Sama määruse artikli 21 lõige 1 sätestab:

„Likvideerija võib taotleda, et teises liikmesriigis avaldatakse [...] teatis maksejõuetusmenetluse algatamise otsuse kohta ning vajaduse korral tema määramist käsitleva otsuse kohta. [...]”

7 Määruse nr 1346/2000 artikkel 24 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Kui liikmesriigis täidetakse kohustus võlgniku ees, kelle suhtes on teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetlus, ja järelikult oleks pidanud kõnealuse kohustuse täitma selle menetluse likvideerijale, vabaneb kohustuse täitja oma kohustusest, kui ta ei olnud menetluse algatamisest teadlik.

2. Kui kohustus täidetakse enne artiklis 21 sätestatud avaldamist, eeldatakse vastupidiste tõendite puudumisel, et kohustuse täitnud isik ei olnud maksejõuetusmenetluse algatamisest teadlik. Kui kohustus täidetakse pärast teatise avaldamist, eeldatakse vastupidiste tõendite puudumisel, et kohustuse täitnud isik oli maksejõuetusmenetluse algatamisest teadlik.”

Belgia õigus

8 Belgia õiguses reguleerib pankrotti 8. augusti 1997. aasta pankrotiseadus.

9 Selle seaduse artiklis 14 on sätestatud, et kõik pankroti väljakuulutamise kohtuotsused kuuluvad viivitamatule täitmisele alates nende kuulutamisest, kusjuures pankroti väljakuulutamise kohtuotsus jõustub selle kuulutamise päeval kell 0:00 ja kõik selle tagajärjed tekivad alates sellest päevast.

10 Pankrotiseaduse artikkel 16 täpsustab, et „alates pankroti väljakuulutamise kohtuotsuse päevast võetakse pankrotivõlgnikult kohe kogu tema vara valitsemise ja käsutamise õigus, sealhulgas isegi selle vara, mis ta võib saada pärast tema pankroti väljakuulutamist”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

11 Grontimmo on Antwerpenis (Belgia) asuv kinnisvara arendamisega tegelev äriühing. 11. mail 2006 algatati tema suhtes Tribunal de Commerce de Bruxelles'is maksejõuetusmenetlus.

12 Kaks Grontimmo võlgnikust äriühingut andsid tema kasuks vastavalt 22. ja 24. mail 2006 välja kaks tšekki koguväärtusega 1 400 000 eurot.

13 Grontimmo korraline üldkoosolek kinnitas 29. mail 2006 äriühingu juhtide tagasiastumise ning nimetas samast kuupäevast uued juhid, kes elavad kõik Lõuna-Aafrikas. Samal päeval omandas Grontimmo 29. märtsil 2006 asutatud Panama äriühingult Kostner Development Inc. (edaspidi „Kostner”) ostuotsiooni väärtuses 1 400 000 eurot.

14 Grontimmo avas 31. mail ja 22. juunil 2006 kaks kontot Dexia Banque Internationale à Luxembourg'is, nüüdses BIL-is. Kahe kõnealuse tšeki koguväärtus 1 400 000 eurot maksti kõigepealt esimesele kontole ja seejärel kanti sama summa üle teisele kontole.

- 15 Grontimmo uued juhid andsid 2. juunil 2006 Dexia Banque Internationale à Luxembourg'ile kirjaliku korralduse väljastada Kostneri kasuks 1 400 000 euro suurune tšekk.
- 16 Grontimmo pankrott kuulutati välja Tribunal de commerce de Bruxelles'i 4. juuli 2006. aasta otsusega, millega see äriühing kaotas alates selle kuupäeva esimesest tunnist kogu oma vara valitsemise ja käsutamise õiguse. See otsus avaldati *Moniteur belge*'is 14. juulil 2006, kuid *Journal officiel du Grand-Duché de Luxembourg*'is seda ei avaldatud.
- 17 2. juuni 2006. aasta korralduse alusel väljastas Dexia Banque Internationale à Luxembourg 5. juulil 2006 Kostneri ostuoptsiooni eest tasumiseks 1 400 000 euro suuruse tšeki ja lunastas selle nimetatud äriühingu kasuks.
- 18 Grontimmo pankrotihaldurid nõudsid 21. septembril 2006 Banque Internationale à Luxembourg'ilt nimetatud summa viivitamatut tagastamist, põhjendades seda sellega, et väljamakse tegemisel ei võetud arvesse asjaolu, et pankrotivõlgnikult oli vara valitsemise ja käsutamise õigus ära võetud ning seetõttu on see väljamakse pankrotivarast tühine, kuna see on tehtud pärast pankroti väljakuulutamist. Dexia Banque Internationale à Luxembourg keeldus selle summa tagasimaksmisest põhjendusel, et ta ei olnud maksejõuetusmenetlusest teadlik ning et ta saab tugineda määruse nr 1346/2000 artiklile 24.
- 19 Kuna tagasimaksmise osas kokkulepet ei saavutatud, algatasid Grontimmo pankrotihaldurid 2. augustil 2010 esitatud hagiga käesoleva põhikohtuasja.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatab küsimuse, kas BIL saab tugineda määruse nr 1346/2000 artiklile 24, eriti kui pidada silmas, et Grontimmo pankrotihaldurid ei korraldanud käesoleval juhul Luksemburgis selle äriühingu vara suhtes maksejõuetusmenetluse algatamise otsuse põhisisu avaldamist ning et liikmesriigi pangalt ei saa õiguspäraselt nõuda, et ta kontrolliks iga päev, kas mõne tema teises liikmesriigis asuva kliendi suhtes ei ole algatatud maksejõuetusmenetlust.
- 21 Neil asjaoludel otsustas Tribunal de Commerce de Bruxelles menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kuidas tuleb tõlgendada [määruse nr 1346/2000] artiklis 24 sisalduvaid sõnu „kohustus võlgniku ees“? Kas neid sõnu tuleb tõlgendada nii, et need hõlmavad pankrotivõlgniku korraldusel tema võlausaldajale tehtud makset, kui pankrotivõlgniku arvel ja tema kasuks selle maksekohustuse täitnud pool ei olnud seda tehes teadlik maksejõuetusmenetlusest, mis oli võlgniku suhtes algatatud teises liikmesriigis?“

Eelotsuse küsimus

- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet kohaldatakse ka väljamaksele, mis on tehtud pankrotivõlgniku korraldusel selle võlgniku võlausaldajale.
- 23 Kõigepealt tuleb märkida, et kuigi määrus nr 1346/2000 sisaldab muu hulgas kollisiooninorme rahvusvahelise kohtualluvuse ja kohaldatava õiguse kindlakstegemiseks (vt selle kohta 5. juuli 2012. aasta otsus kohtuasjas C-527/10: ERSTE Bank Hungary, punkt 38 ja seal viidatud kohtupraktika), ei kuulu selle määruse artikkel 24 nende kollisiooninormide hulka, vaid kujutab endast materiaalõiguse normi, mis on kohaldatav igas liikmesriigis sõltumata *lex concursus*'est. Esitatud küsimusega soovitakse üksnes teada, kas selline Dexia Banque Internationale à Luxembourg'i poolt Grontimmo korraldusel Kostneri kasuks tehtud väljamakse kuulub selle artikli lõike 1 kohaldamisalasse, mis sätestab, et kui liikmesriigis täidetakse kohustus võlgniku ees, kelle suhtes on teises liikmesriigis algatatud maksejõuetusmenetlus, ja järelikult oleks pidanud kõnealuse kohustuse täitma selle menetluse likvideerijale, vabaneb kohustuse täitja oma kohustusest, kui ta ei olnud menetluse algatamisest teadlik.

- 24 Nagu kõik seisukohti esitanud huvitatud isikud märkisid, tuleb sellele küsimusele vastamiseks kontrollida, kas mõiste „kohustuse täitmine pankrotivõlgniku „ees””, hõlmab ainult väljamakseid või muid sooritusi pankrotivõlgnikule või ka makseid või muid sooritusi selle võlgniku võlausaldajatele.
- 25 C. van Buggenhout ja I. van de Mierop, Prantsusmaa valitsus ning Euroopa Komisjon on seisukohal, et see mõiste ei hõlma pankrotivõlgniku võlausaldajale tehtud väljamakseid. BIL, Belgia, Saksamaa ja Portugali valitsus leiavad seevastu, et kõnealune olukord on selle mõistega hõlmatud.
- 26 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale tuleb liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada nii selle sõnastust ja eesmärki kui ka selle sätte konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osaks säte on (vt eelkõige 4. mai 2010. aasta otsus kohtuasjas C-533/08: TNT Express Nederland, EKL 2010, lk I-4107, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 27 Lisaks välistab liidu määruste ühetaolise tõlgendamise vajadus siiski selle, et kahtluse korral käsitletakse õigusnormi teksti isoleeritult, ja nõuab otse vastupidi, et seda tõlgendatakse ja kohaldatakse teiste ametlike keelte versioone arvestades (vt selle kohta 10. septembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-199/08: Eschig, EKL 2009, lk I-8295, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 28 Mis puudutab ühest küljest määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõike 1 sõnastust, siis tuleb märkida, et sõna „ees” tavatähenduse kohaselt ei hõlma kohustuse täitmine pankrotivõlgnikule iseenesest olukorda, kus kohustus täidetakse selle võlgniku korraldusel ühele tema võlausaldajatest. Tavaliselt tähendab see sõna nimelt seda, et kohustus täidetakse selle isiku kasuks, mida tõendavad ka ingliskeelne (*for the benefit of*), hispaaniakeelne (*a favor de*), itaaliakeelne (*a favore del*), hollandikeelne (voordelen van) ja prantsuskeelne (*a favor de*) versioon.
- 29 Samuti annavad eelkõige määruse nr 1346/2000 põhjenduse 30 ingliskeelne (*In order to protect such persons who make a payment to the debtor*), saksakeelne (*Zum Schutz solcher Personen, die [...] eine Zahlung an den Schuldner leisten*) ja rootsikeelne (*För att skydda sådana personer som infriar en skuld hos gäldenären*) versioon tunnistust sellest, et selle määruse artikli 24 lõikes 1 on peetud silmas eeskätt olukorda, kus pankrotivõlgnikule tehakse „väljamakse”.
- 30 Lisaks sätestab kõnealuse artikli 24 lõige 1, et pankrotivõlgniku kasuks täidetud kohustus tulnuks täita pankrotihaldurile. See täpsustus näitab selgelt, et nimetatud artikliga peetakse silmas pankrotivõlgniku nõudeid, mis on pärast maksejõuetusmenetluse algatamist muutunud pankrotivara hulka kuuluvateks nõueteks.
- 31 Nende asjaolude alusel saab järeldada, et sätte, mille tõlgendamist palutakse, sõnastuse kohaselt kaitseb see säte pankrotivõlgniku võlgnikke, kes ise või vahendaja kaudu täidavad heauskselt kohustuse pankrotivõlgnikule.
- 32 Asjaolu, et põhikohtuasjas on tegemist pangaga, kes tegi pankrotivõlgniku korraldusel ja arvel kõnealuse väljamakse, ei ole siinkohal oluline. Nimelt, olgugi et pank täitis lepingulise kohustuse, mis tal oli pankrotivõlgniku suhtes, ei täitnud ta seda kohustust „pankrotivõlgniku ees” määruse nr 1346/2000 artikli 24 tähenduses, kuna see võlgnik ei olnud makse saaja.
- 33 Mis puudutab teisest küljest määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõike 1 ning õigusakti, mille osa see säte on, eesmärki, siis nähtub nimetatud määruse põhjendusest 30, et see artikkel võimaldab jätta pankrotihaldurite kontrolli alt välja teatavad olukorrad, mis on vastuolus maksejõuetusmenetluse algatamise tõttu tekkinud uute asjaoludega.
- 34 Täpsemalt on kõnealuse artikli 24 lõike 1 kohaselt võimalik, et maksejõuetusmenetluse algatamise otsusest ei saada kohe teada, kuna see säte lubab vähendada pankrotivara nende pankrotivõlgniku nõuete võrra, mille võlgnikud on heauskselt täitnud pankrotivõlgnikule.

- 35 Seda sätet ei või aga tõlgendada nii, et see lubaks vähendada pankrotivara ka sellise vara võrra, mille pankrotivõlgnik võlgneb võlausaldajatele. Kui järgida nimelt sellist tõlgendust, siis saaks pankrotivõlgnik kanda osa pankrotivarast üle oma võlausaldajale, lastes kolmandatel isikutel, kes ei ole teadlikud maksejõuetusmenetluse algatamisest, täita tema kohustused võlausaldaja ees, ning sel moel saaks pankrotivõlgnik kahjustada üht määruse nr 1346/2000 põhieesmärki, mis on toodud selle määruse põhjenduses 4 ja milleks on vältida niisuguste olukordade teket, mis motiveerivad osapooli viima vara ühest liikmesriigist teise enda jaoks soodsama õigusliku seisundi leidmiseks.
- 36 Kõigist nendest kaalutlustest määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõike 1 sõnastuse ja eesmärgi, selle sätte konteksti ja selle õigusakti eesmärkide kohta, mille osaks see säte on, tuleneb, et põhikohtuasjas kõne all olev olukord, kus pankrotivõlgnik täidab kohustuse vahendaja kaudu ühele oma võlausaldajale, ei kuulu selle sätte kohaldamisalasse.
- 37 Asjaolu, et määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõige 1 ei ole põhikohtuasjas kõne all olevale olukorrale kohaldatav, ei tähenda siiski automaatselt, et asjaomane pank peaks vaidlusaluse summa pankrotivara hulka tagasi maksuma. Selle panga võimaliku vastutuse küsimus tuleb lahendada kohaldatava siseriikliku õiguse alusel.
- 38 Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb esitatud eelotsuse küsimusele vastata, et määruse nr 1346/2000 artikli 24 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet ei kohaldata väljamaksele, mis on tehtud pankrotivõlgniku korraldusel selle võlgniku võlausaldajale.

Kohtukulud

- 39 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 29. mai 2000. aasta määruse (EÜ) nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta artikli 24 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et seda sätet ei kohaldata väljamaksele, mis on tehtud pankrotivõlgniku korraldusel selle võlgniku võlausaldajale.

Allkirjad